

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Craffu Partneriaethau
Dyddiad y cyfarfod	16 Rhagfyr 2021
Aelod Arweiniol / Swyddog	Cynghorydd Bobby Feeley (Aelod Arweiniol Llesiant ac Annibyniaeth / Phil Gilroy, Pennaeth Gwasanaethau Cymorth Cymunedol)
Awduron yr adroddiad	Ann Lloyd/Mark Dixon/Lisa Harte
Teitl	Gwasanaethau Digartrefedd a Chymorth Tai

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

- 1.1 I roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor Craffu ar Bartneriaethau ar weithredu ac effeithiolrwydd y Gwasanaeth Amlddisgyblaethol a dull Corfforaethol ar draws gwasanaeth i ddarparu gwasanaethau digartrefedd yn unol â gweledigaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer cefnogaeth digartrefedd a chefnogaeth arall cysylltiedig â thai.
- 1.2 I roi adroddiad ar y camau sy'n codi o'r archwiliad mewnol o 'Ddarpariaeth Llety i'r Digartref' Rhagfyr 2020, yn unol ag atgyfeiriad gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn Ionawr 2021.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

- 2.1 I roi'r cyfle i aelodau archwilio effeithiolrwydd y gwasanaeth amlddisgyblaethol a weithredwyd o fis Ebrill 2021, yn dilyn ailstrwythuro'r gwasanaeth digartrefedd yn unol â gweledigaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer digartrefedd a chefnogaeth sy'n gysylltiedig â thai i archwilio effeithiolrwydd y dull Corfforaethol ar draws gwasanaeth, wrth fynd i'r afael â digartrefedd fel cyfrifoldeb ehangach y Cyngor ac nid Gwasanaethau Cymorth Cymunedol yn unig. I roi'r wybodaeth ddiweddaraf i aelodau am y camau a gymerwyd ar Adroddiad Archwilio 'Darparu Llety i'r Digartref', Rhagfyr 2020.

3. Beth yw'r Argymhellion?

- 3.1 I roi sicrwydd i'r Pwyllgor Craffu bod gweithredu'r dull Corfforaethol ar draws gwasanaeth a gwasanaeth digartrefedd amlddisgyblaethol yn unol â gweledigaeth Llywodraeth Cymru o ddigartrefedd a chymorth tai ac yn cyfrannu at nod y Gwasanaeth Atal Digartrefedd i sicrhau bod pawb yn cael ei ddiogelu a'i gefnogi i fyw mewn cartrefi sy'n bodloni eu hanghenion; a
- 3.2 Bod y Pwyllgor Craffu yn adolygu cynnydd o ran mynd i'r afael â chamau gweithredu'r archwiliad a phenderfynu a oes angen unrhyw adroddiadau diweddar pellach ynglŷn â chynnydd o ran y cynllun gweithredu gwelliant neu gyfeirio i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Bydd y Prif Archwilydd Mewnol yn darparu crynodeb o'r cynnydd a wnaed i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 16 Mawrth 2022 fel rhan o adroddiad Diweddariad Archwilio Mewnol.

4. Manylion yr adroddiad

- 4.1. Ers Mawrth 2020, pan wnaethom weld y cynnydd cychwynnol mewn niferoedd o aelwydydd yn derbyn llety dros dro mewn argyfwng oherwydd y Pandemig Covid, mae'r nifer yn parhau i amrywio rhwng 150-180. Wrth i ni gael llety symud ymlaen parhaol, mae gennym aelwydydd newydd sy'n datgan eu bod yn ddigartref, felly yn gweld y niferoedd yn parhau'n weddol gyson. Rydym wedi parhau i weld cynnydd yn y nifer o bobl sengl o dan 35 oed yn datgan eu bod yn ddigartref, sydd yn bennaf oherwydd nad yw bobl yn gallu syrffio soffâ bellach, neu aros gyda theuluoedd oedd yn gwarchod eu hunain drwy'r pandemig. Rydym wedi gweld gostyngiad yn y nifer o deuluoedd yn datgan sydd yn sgil Llywodraeth Cymru yn atal troi allan a'r broses Llys heb ddal i fyny gyda'r ôl-groniad o achosion eto.
- 4.2. Unwaith mae aelwydydd mewn llety brys dros dro, maent yn aros yn hirach na chyn y Covid, gan fod yna ddiffyg llety symud ymlaen parhaol addas iddynt symud. Yn ystod y 18 mis diwethaf rydym wedi sicrhau tenantiaethau ar gyfer 99 aelwyd mewn tai cymdeithasol ar ôl atal y Polisi Dyraniadau Tai Cymdeithasol dros dro, ble mae dros 50% wedi dod o bortffolio Tai Cymunedol Sir Ddinbych.
- 4.3 Er ein bod yn parhau i ddatblygu ein cynlluniau ar gyfer newid i Ddull Ailgartrefu Cyflym Llywodraeth Cymru, mae defnydd o lety dros dro brys o ansawdd da yn

rhan annatod o'r cynllun. Fodd bynnag, rydym angen sicrhau drwy'r dull corfforaethol a darparu'r gefnogaeth gywir i aelwydydd digartref ein bod yn lleihau faint o amser sy'n cael ei dreulio mewn llety brys.

- 4.4 Mae'r dull Corfforaethol i fynd i'r afael â digartrefedd wedi'i fanylu yn Atodiad 1.
- 4.5. Rydym yn gwbl ymwybodol mai'r rhwystr mwyaf i fynd i'r afael â digartrefedd yw dod o hyd i dai fforddiadwy neu gymdeithasol fel llety camu ymlaen parhaol. Mae hyn yn cael ei adlewyrchu yn y twf uchel yn y niferoedd ar y gofrestr Un Llwybr Mynediad at Dai (ULIMaD). Un ffordd o gefnogi hyn yw i gynyddu portffolio Tai Cymunedol y Cyngor naill ai drwy ail-bwrpas i stoc bresennol neu ddatblygu unedau newydd ac yn ystod 2022/2023 rydym yn disgwyl nifer fawr o eiddo Tai Cymdeithasol i ddod yn rhan o'r ffrwd cyllido gan y Cyngor a Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig eraill. Dylai hyn helpu i leihau'r rhestr aros ULIMaD a gobeithio gweld nifer o aelwydydd digartref yn derbyn llety parhaol.
- 4.6 Mae'r wybodaeth ddiweddaraf ar ddull Sir Ddinbych o ddelio gyda Thai Fforddiadwy wedi'i manylu yn Atodiad 2.
- 4.7 Nid ydym am ddatrys y mater o ddod o hyd i lety camu ymlaen parhaol heb ddod o hyd i eiddo yn y Sector Rhentu Preifat. Ers mis Medi 2020, rydym wedi sicrhau 6 eiddo drwy beilot Cynllun Prydlesu Preifat Llywodraeth Cymru yn erbyn targed o 33 eiddo. Mae hyn oherwydd y pandemig Covid a'r galw uchel am eiddo ar rent oherwydd sefyllfa'r farchnad dai bresennol, nid yw landlordiaid yn cyfrannu at y cynllun. Rydym yn aros am fwy o ganllawiau gan Lywodraeth Cymru ynglŷn â rhoi'r cynllun ar waith fesul cam yn genedlaethol fydd yn sicrhau tenantiaethau ar gyfer cyfnod hwy.
- 4.8 Mae'r wybodaeth ddiweddaraf ar weithredu ac effaith y Tîm Amlddisgyblaethol ar gael yn Atodiad 3.
- 4.9 Mae mwy o wybodaeth ar y Grant Cymorth Tai wedi'i manylu yn Atodiad 4.
- 4.10 Roedd adolygiad gwreiddiol Archwilio Mewnol o Ddarpariaeth Llety ar gyfer y Digartref wedi'i gwblhau ym mis Mawrth 2020 gan roi cyfradd sicrwydd isel oherwydd y nifer o beryglon/faterion a godwyd. Roedd adolygiad dilynol wedi'i gwblhau ym mis Hydref 2020 (gweler Atodiad 5 ar gyfer yr adroddiad llawn).

4.11. Yn strategol, mae dull cydlynol drwy'r Grŵp Strategol Tai a Digartrefedd a thîm rheoli ar draws gwasanaeth yn darparu ymgysylltiad gwell ymysg gwasanaethau i helpu'r sawl yr effeithir arnynt gan ddigartrefedd. Fodd bynnag, yn weithredol mae'r pandemig Covid-19 a materion staffio o ganlyniad i ailstrwythuro diweddar wedi effeithio ar barhad. Mae hyn wedi effeithio ar gadw cofnodion a monitro, datblygu canllawiau ac mewn rhai ardaloedd wedi achosi dryswch dros rolau a chyfrifoldebau.

4.12 Mae adroddiad dilynol Archwilio Mewnol yn dangos bod chwe cham wedi eu cwblhau, mae deg o gamau yn y broses o dderbyn sylw, a dau gam heb eu gweithredu eto. Er bod cynnydd wedi'i wneud o ran gweithredu rhai o'r camau, mae nifer o gamau sy'n ymwneud â phrif faterion risg yn parhau angen sylw. Mae hyn er gwaethaf ymdrechion staff i weithredu camau o fewn y cynllun Archwilio. Felly, mae ein graddfeydd sicrwydd isel yn parhau.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

5.1 Mae'r Cynllun Gweithredu Strategaeth Dai a Digartrefedd yn cyfrannu at gefnogi Cynllun Corfforaethol Sir Ddinbych 2017-22 yn y meysydd canlynol:

- Mae pawb yn cael eu cefnogi i fyw mewn cartrefi sy'n diwallu eu hanghenion
- Mae'r Cyngor yn gweithio gyda phobl a chymunedau i gynyddu annibyniaeth a chadernid
- Mae pobl iau eisiau byw a gweithio yma, ac mae ganddynt y sgiliau i wneud hynny

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1 Mae darparu gwasanaethau Digartrefedd yn cael ei ariannu drwy gyllideb graidd ar gyfer yr elfen statudol o'r gwasanaeth a Grant Cymorth Tai gan Lywodraeth Cymru ar gyfer elfennau anstatudol fel y Tîm Amlddisgyblaethol a'r gefnogaeth estynedig ehangach gan wasanaethau arbenigol e.e. trais domestig a chamdriniaeth, cymorth i deuluoedd a chyngor am ddyledion.

6.2 Bydd datblygu ein llety brys ein hunain nid yn unig yn darparu llety o ansawdd gwell ond hefyd yn rhatach na defnyddio llety arddull gwely a brecwast (G&B), felly yn arbed arian i'r Cyngor.

6.3 Nid oes unrhyw gostau ychwanegol yn gysylltiedig â'r adroddiad hwn.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

7.1 Nid oes angen Asesiad o Effaith ar gyfer yr adroddiad hwn.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

8.1 Cyflwynwyd Cynllun Cam 2 Strategaeth Dai a Digartrefedd i gyfarfod Briffio'r Cabinet ym mis Tachwedd 2020 a'r Cyngor Llawn ym mis Rhagfyr 2020. Mae diweddariadau ar weithredu'r Cynllun Gweithredu Tai a Digartrefedd wedi eu darparu i'r Grŵp Strategol Tai a Digartrefedd yn eu cyfarfodydd chwarterol yn dechrau ym mis Chwefror 2021.

8.2 Pennaeth y Cyngor yn darparu llety mewnol, ac addasu dull dilyniannol o weithredu i nodi eiddo addas ar gyfer cyflawni hyn fyddai'n osgoi ble bo'n bosibl lleoliad y math hwn o lety mewn ardaloedd sydd eisoes yn wynebu lefelau uchel o amddifadedd, wedi'i drafod yng nghyfarfod Briffio'r Cabinet, a hefyd yng nghyfarfod Grŵp Ardal Aelodau Y Rhyl ym mis Ebrill 2021. Bydd yna ymgynghoriad parhaus ar draws holl Grwpiau Ardal yr Aelodau er mwyn sicrhau ein bod yn mynd i'r afael â digartrefedd ar draws y Sir.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

9.1 Nid yw'n berthnasol gan nad oes angen gwneud penderfyniad o'r adroddiad hwn.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

10.1 Nid yw'n berthnasol gan nad oes angen gwneud penderfyniad o'r adroddiad hwn.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

11.1 Adran 21 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000

11.2 Mae Erthygl 7.4.2(b) o Gyfansoddiad y Cyngor yn nodi pwerau'r Pwyllgor Craffu o ran adolygu perfformiad y Cyngor mewn perthynas ag amcanion polisi, targedau perfformiad a/neu feysydd gwasanaeth penodol.